

KOZMA TAMÁS

KÓRHÁZNAPLÓ

■ 2021. június 7-én csípőműtét miatt kerültem kórházba. A műtét régóta esedékes volt, de hosszan hezitáltam. Végül egyetemi kollégáim hoztak össze az operáló orvossal, akinek debreceni kapcsolatai voltak, és többeket műtött már meg az egyetemről. 2019 októberében egyeztettem vele. 2020. június elejében állapotunk meg, de megállapodásunkat a járványveszély elsodorta. Az operációra ezért egy évvel később került sor. Ez a „kórháznapló” erről a négy hétről – a műtétről meg az utána következő rehabilitációról – szól.

Az operációra készülve határoztam el, hogy *facebook*-bejegyzésekben közzéteszem, mi történik velem. A bejegyzések a beteg oldaláról láttatják az eseményeket. A legtöbb kórházi infó az egészségügy oldaláról tájékoztat. Hogy mi történik „a valóságban”, azt a betegek egymás közt, részben bizalmasan, részben panaszkodva osztják meg. Ezt az orvosok és ápolók nem veszik észre, nem tudják, vagy nem veszik komolyan. Olyan ez, mint az iskolában: mindenki mindent „tud” róla, csak épp a gyerekeket nem szokták megkérdezni. Az egészségügy amúgy is divatos téma most nálunk, mint ahogy mindenütt a világon. Sajnálatos módon többet vélünk tudni róla, mint amennyit valóban ismerünk is – és a nagy hatású média döntően rásegít a közkeletű féligazságokra. Azzal pedig, hogy e közkeletű vélekedésekből mennyi a legenda, a hallomásból származó pletyka és a „jól tájékozottság”, nem sokan foglalkoznak. S ha foglalkoznának is, valójában nem válnak a közbeszéd részévé. (A járvány talán javított valamit ezen a helyzeten.)

Részben a fölfedezésnek ez a vágya – a kórház „alulnézetből” – vezetett. Részben pedig egy számomra ismeretlen *terra incognita* bejárása és az első benyomások rögzítése. Amúgy is régóta tartoztam már a kórház mint szocializációs tér megírásával, amihez persze hozzátartozik ennek a kívülről titokzatos, zárt és hierarchizált nagyszervezetnek a megismerése is. Időszerű is már – és nagyon is beleillenek abba a nevelésszociológiába, amely a személyiség-kultúra-szocializáció hármására épül, és azokat a szervezeteket pásztázza végig, amelyekben az életen át tartó szocializáció (ma inkább „társadalmi tanulást” mondanék) folyik.

Az alábbi bejegyzéseket persze nem tekintem nevelésszociológiának, még csak egy fejezet vázlatának sem. Inkább, ahogy írtam, benyomásoknak; olyan élménynek, amely segíthet a kórház mint szocializációs tér megírásában (ha egyszer rászánom magam). Szinte szórakoztatásul írtam önmagamnak és első olvasóimnak, akik örömtelien sokan voltak, és többször is bátorítottak a folytatásra. Ezek a megjegyzések, bátorítások (és kritikák) sarkalltak, hogy ezeket a *facebook*-bejegyzéseket némileg kisimítva, lényegében azonban eredeti formájukban ismét közzétegyem. Ezzel is

megköszönve minden olvasómnak a figyelmét és a megjegyzéseit. Ennyiben kollektív munka ez – még ha a saját nevem alatt közlöm is.

Június 5.

Műtetre készülök, előtte vért vesznek. A kórház bejáratánál katonanők, gyakorlóruhában, elég marconák. Az egyik elém áll, mutatja, hogy fertőtlenítssem a kezem. Aztán egy beléptetőkapuhoz kísér – mosoly, magyarázat semmi –, átmegyek rajta, újabb permet a nyakamba. Átérve újabb katonanő fogad, szintén gyakorlóruhában. (Reggel hogy készülnek? Látom, legalább a cipő egyedi.) Ő elkéri az adataimat, aláírást egy táblagépen, és küld a recepcióhoz. Itt sorba állok, kiderül, hogy a laborhoz nem kell bejelentkezni. Vérvétel az alagsorban, csücsüljön le, mondja a nővér. De nem csücsülök. Egyrészt nehezemre esik felállni, másrészt pedig nincs is hova. Kb. 20 percet várok, belefér, jó korán jöttem, a város másik végéből. Végül leveszi a vért, a helye napokig ott marad. Katonásan mennek itt a dolgok. De mennek legalább.

Június 6.

Csomagolok. Hullámokban jön rám az idegesség és az apátia. Az egyik csomag a szokványos húzós bőrönd, amivel Debrecenbe járok. A másikban fürdőköpeny, evőeszköz, vécépapír. Tudja, ahogy szoktuk, mondják a nővérek oktatólag. Kell is a kioktatás, mert krónikusan nem olvasom az ambulánslapokat. Pedig azokon minden rajta van (kivéve például a vécépapírt). VIP-szoba? Na, az nincs, mondja a másik. Nem VIP-elünk, mióta a Covid tart, teszi hozzá a harmadik diadalmasan, A taxit reggel 6-ra rendelem, na jó, negyed hétre.

Június 7.

A vekkert (a telefonom, természetesen) biztonság kedvéért beállítom, de nincs szükség rá, percre pontosan ébredek. Még egyszer körülnézek a konyhában; mint lassított felvételen, még egyszer megnézek ezt is, azt is. A taxi pontosan jön, jóval 7 előtt érek a kórházba. Cerberusok még sehol, csak a portás. Sztentori hangon utasít, hogy merre kell mennem. Most egy feketébe öltözött nővér fogad – irodista lehet, kellemesen manikűrözött körmökkel –, s miközben kiszedegeti a leleteket remegő kezemből (nem is igazán remeg), megnyugtat: Hat hét, és kergetni fogja a csajokat. Na, erre befizetek.

Június 8.

Fél 7-re érkezem, 8-kor már a műtőben is vagyok. Egy tagbaszakadt, tetovált, stuccolt hajú alak – miközben meglepően gyöngéden beszél hozzám – ágyastól tol be, mindenben és mindenkin keresztül. Egy trükkös szerkezet áttesz a műtőasztalra. A csinos, fiatal aneszteziológus bemutatkozik, és mindenre azt mondja: szuper. Talpig zöldben van – rajtam is zöld lebernyeg, hátul nyitva –, csak a szép szemét, meg a kozmetikázott szemöldökét látom. Egy folyosón ébredek, az ágyat melegnek, süppedőnek és hullámosnak érzem. Jön a tetovált, gyöngéd (!) szavakat szól hozzám, és visszatol a kórterembe. Aztán szundi, ébrenlét, szundi. Benéz az

operáló orvos, remek a röntgenkép, mondja. Arra ébredek, hogy megint szundi.

Június 9.

Járni tanulok, egy-kettő. Micsoda élvezet, újdonsült szabadságom záloga. Elképzelem a kisgyereket, aki először áll lábra. Beviharzik a gyógytor-nász – igazán kellemes nő, harmincöt körül, segédje is van, szinte még kislány. Elsoroltatja velem, hogy mi mindent nem szabad csinálnom, különben kiugrik a protézis, és lehet újra kezdeni az egészet, brr... Közben kiderül, hogy ő meg terhes (ki kérdezte?), és hogy a férje más nevet adna a gyerekeknek, mint ő. A harsánysága és a feldobottsága legalább annyit segít, mint a vezényszavai. Aztán kiviharzik, utána csak a járókeret marad. Meg az ígéret, hogy holnap mankózni tanulunk. Ijedtemben meg is veszek egy pár mankót. Kedvezményesen hozzá lehet jutni itt a kórházban – vannak ezek az előnyök.

Június 10.

A reggeli toalett során észreveszem, hogy vérzek (belülről, nem a seb). Jön a vizit, az operáló orvos eldicsekedik, hogy milyen sikerei vannak velem. Összeszedem a bátorságot, tekintélyes az ilyen vizit – de: vérzek. Urológia, veti oda a magas, kopaszodó osztályvezető. Először kerekesszé-
kel próbálkozunk, de az nem elég magas, és amúgy sem szabad összegörnyednem. Jó, akkor megint az egész ágy. Nem a tetovált tolja, hanem egy konzolidált, aki időnként elmorzsol magában egy b*** meg-et. A fiatal urológus semmit sem talál, és visszatol a folyosóra. A b*** meg-es kicsit később arra jár, visszavisz a kórterembe. Sűrűn köszönöm, de ettől sem derül jobb kedvre.

Június 11.

A betegszállító percre pontosan jön (fizetős), és egy pillanat alatt megszerzi a zárjelentésemet (igaz, az oltási igazolvány kimarad belőle, pedig mindenütt azt kérik, hiába mutogatom az előkelő kártyámat). Ide fog fel-feküdni, mondják, a mentőágy a mellemig ér. Ide? Na, majd meglátja – s már tesznek is. És robognak velem az utcán kocsival felé. Tolják, emelik, leengedik, kész. Jó messze megyünk, a város másik végére. Egy darabig hallgatom őket – valami családi ügy –, aztán arra ébredek, hogy megérkeztünk. Az intézet olyan szép, alig hiszek a szememnek. Betolnak egy szobába, varázsos panoráma. Égre meredő fenyők mögött hegykoszorú, a nekem oly kedves hegyvel, tetején a kilátó. Kedves, fiatal, mosolygós nők és férfiak. „Osztályunkon huzamosabban fogyatékosá vált betegek... családi, társadalmi visszailleszkedésének elősegítése zajlik.” (Házirend). Kicsit darabos fogalmazás – az egésznek mégis valamilyen feminin hangulata van. Ne nagyon pakoljon ki, ez csak a karantén. Holnap visszük tovább. Kár. Már azt hittem, ebben az egyágyasban maradok.

Június 12.

Ez nem is kórház, inkább szanatórium, ha van még ilyen. Úgy is viselkedik benne orvos, ápoló, beteg. A házirend, amit idéztem, azt is megmondja, hogyan öltözködjek, mit viseljek (sapkától a cipőig), kit hogyan

tegezzek vagy se, és egyáltalán: mire készüljek, ha emberek közé megyek, tornaterembe. ebédelni, vendégváróba, sétálni (az azért még odébb van). Halk zene úszik a szokatlanul széles folyosón (akadálymentes), és a szembe szoba ajtaján egy virágkoszorú. Persze, Magyarország ez is. De hivatalosan mindenki csak mosolyog. És hangosan, lelkesen beszél gyógyulásról, eltávrról, perspektíváról. Hogy mi van a színfalak mögött, azt most hagyjuk. Inkább tornázzunk egyet, ide van már készítve a labda hozzá.

Június 13.

Eleget iszik? – kérdezi az ügyeletes doktornő, magas, elegáns jelenség. Mutassa csak a nyelvét! Némi mentségül felemelem a gyümölcsteát, K. nemrég hozta be. A doktornő kicsit gyanakodva megemeli az üveget, Hát ez semmi, nézi a hiányzó pohárnyit. Tudja, mit? Igyon meg ebből két (!) litert. De 6 után azért már ne nagyon igyon, mert akkor egész éjszaka ki-be járkalhat. Délután van, körülbelül 3 óra. Szóval van 3 órám a kétliteres mutatóványra. Amikor megint bejön, mutatom neki az üres üveget, elismerést várva. De csak furcsán néz, és inkább az új mérési eredménynek örül. Holnap egy egész napja lesz rá, délelőtt többet, délután kevesebbet. Az ágy szelíden hintázik velem. Holnap – milyen messzi van az még.

Június 14., reggel

A mottója mindennek a gyógytorna. Tornászni mindig utáltam – most majd megszeretem. A legfontosabb: magasan ülni, 90 fokos csípővel (mosdóban is, persze). Gyógytornászok vannak itt is, ott is, Z. hangos és feldobott (már írtam), E. elhaló (ezt is), B. beszédes, és szeret utasítani (súlyban ott van, ahol én, korban 60-nál fiatalabb), A., aki ma foglalkozott velem, inkább magyarul. A kórházban az ágyam volt a tornaterem, a cél pedig, hogy kikászálódjak valahogy a fürdőszobába. Itt tornaterem van, kettő is, a cél pedig, hogy haza tudjak menni, lehetőleg saját lábon. Sok labda, kisebb és nagyobb, egyik itt mellettem is, az ágyamon. Ja, és a gép, hogy mozgasson, ha magamtól meguntam volna. A következő feladat, hogy eljussak kávézni a büfébe (a perspektíva feldob). Eszközeim: járókeret, mankó. Megyek is, gyakorolni.

Június 14., később

J. kerekas széket rendel. Önkéntelenül is belehallgatok. Elképesztő, mi mindent kell tudni ehhez. Alapvetően két márka közül lehet itt választani, de nem mindegy, milyen kiegészítőkkal. A hajtókerék is gumis legyen, vagy maradjon alumínium? Na és az ülés szélessége? Hogy átférjen a 60 centis ajtókon, mégis kényelmes legyen? A küszöblépő kerekek, nehogy hátrabilenjen, miközben küszöbölös? Ülés magasság-állítás? Ráadás: metálfény és színharmonia? Az egész egymillió körül, de OEP-re ingyenes, metálfény nélkül. J. még gondolkodik. Én meg csak bámulok.

Június 15.

Hárman tornázzunk a teremben, mindhármunkat külön gyógytornász dirigál. Én tévesztek a legtöbbet. Nem mintha nem tudnám, hol a lábfejem, hanem mert a másik kettőt hallgatom (tudom, csúnya). Az egyik a gyógyszereket beszéli meg a fiatal lánnyal; lassan összetéveszti az unoká-

jával, már nem is mozognak, csak ülnek, és beszélgetnek. A másik a családját és a nyári programját adja elő (általános beszédtema most itt). A gyógytornászok nagyon ügyesek. Okosakat kérdeznek, és okosan tudnak hallgatni. Kiképezték volna erre őket? Nem tudom. Hallgatózom, hátha én is okulok belőle. Az én gyógytornászom (egyetlen fiú a csapatban) rám szól: Tamás, nem tudja, hol a lábfeje? Tudom, persze. De még ennél is van fontosabb.

Június 15., később

Főorvos asszony nem köszön vissza (vagy csak annyira, h észrevétlen maradjon). A nővérek harsányan és előre köszönnek, vidáman, vagy csak amúgy csináltak. A gyógytornászok nem vidámkodnak – köszönnek, és kész. Az orvosok elvárják, hogy köszönjön a beteg, de a válasz már elő van készítve, és kijön a szájukon akkor is, ha mi véletlenül nem köszönnénk. De főorvos asszony nem köszön, vissza se. Ismerem ezt a másik helyről, ahová évek óta járok. Ha pusztá bunkóság lenne, fordítva kellene történnie. De nem – ez valami más. Talán a professzió hierarchiája (és még hol vagyunk a csúcstól!), megtűzdelve az orvos és a beteg áthidalhatatlan távolságával. Nem mint partnerek vannak távol egymástól – főorvos asszony tegnap figyelmesen kérdezgetett és hallgatott, én ágyban, ő a kórlappal a kezében –, hanem mint emberek.

Június 16., reggel

Lemegek a főbejáráthoz – boltok vannak ott, meg kávé, kávé, kávé –, és elszégyeltem magam. Ott a sok sérült, mankós, gépekben ülő, álló, bicegő – mind mozogni, járni, élni akar –, én meg itt sajnálom magam. A boltokban forgalom, sorban állnak, vásárolnak, élnek. Még jó szerencse, h jó része fiatal; fiatalosan túrik el és élük át a baleseteket. Fiatal párok, egymás kezét fogva. Mondanám, hogy de szép kép – ha nem volna kissé szürreális az egész. Úgyhogy csak adjak hálát, hogy kerettel bár, de mozogok. Megyek is, még nyitva van a kápolna.

Június 16., később

Sakkozunk, mondja B., aki jön, hogy tornázni vigyen. Mert közben egyszerre kellene kötözés és vérvétel is. Ja, és az orvos is benéz éppen. Ez ma már másodszor fordul elő, és tegnap is így volt. Azt hiszem, többet válnak, mint amennyi a normál idejükbe beleférne, ezért a programütközések. Ki egyeztesse őket? Azt hiszem, én (a beteg). Csakhogy nekem erre nincs felhatalmazásom, legfőljebb informális. Egy nagyrendszer ez is, tevékenységekből, kommunikációkból és attitűdökből szöve, a kórház nagyrendszere alatt. Jó volna megismerni, áttervezni és meggyőzni őket róla, hogy jobban, is lehetne. Végül a tornát választom, hisz azért vagyok itt. S miközben B. a lábamat segít emelgetni, az egészségügyi szervezés tudományán tőprengek.

Június 17.

Megelevenedik a folyosó – itt a reggeli! Kerekesszékek, járókeretek (ez például én vagyok), mankók tolonganak. Nem mindegy, hogy hova teszem; a szomszédnak is hely kell, hogy mozogni tudjon. Lehet választani

zsemle és kenyér, kenyér és kalács között (a cukrosok rendszerint a jobbat kapják, be is falják, pedig nem kéne nekik). Hova tetszik ülni? Hát hova? Minden asztal foglalt. Csúnyán eszünk, ha eszünk egyáltalán: csámcsogva, nyammogva, kézzel a szájba, hasonlók. Vagy sehogy: van, aki csak ül és maga elé mered (úgyse eszi el előle senki). Hol a tea? Ez a diabetikus? (Nagy ákombákomokkal rá is van írva.) Bizony isten jobban jár, aki később érkezik. Csak a nővéreknek rossz, mert sürgeti őket a szállító. Negyedóra, húsz perc, ürül az ebédlő (inkább az ebédlőről kellene írnom, olyan szép, modern, közösségi). A kerekesszékek, tolókák, keretek és mankók tovapognak. Az izgatottság múlik, a nővérek csicseregnek és vihognak. Ezen is túl vagyunk; jöhet a kötözés, fászlizás, gyógyszerezés, torna.

Június 18.

Amikor az egyetemre érkeztem (kilencvenes évek eleje), „tanár úr” voltam. A bölcskaron még nem volt divat a professzorozás. Később ott is divattá vált az orvosok és ttk-sok mintájára. A Szent Ferenccben (Széher út) „maga” voltam, később elértem a „Kozma urat”. Itt érkezésem után próbálkoztak a „Tamás bácsival”, de sikerült levakarnom. (Megfenyegettem az ifjú nővért, hogy én meg L. néninek hívom.) Maradt a Tamás, néha tanár úr (aki többet tud rólam). A sok Tamás (Joci, Zsuzsika néni stb.) közt is van különbség. Sőt, tegeződés is van. Oda még nem jutottunk, hogy engem tegeznének. De oda igen, hogy „tetszikelnek”. Még inkább így van ez a magánorvoslásban. Az operáló orvos magánrendelésén „professzor úr”-nak hív; közgyógyászatban kerüli a megszólítást. Csak a „dr”-t nem sikerül kiérdemelnem. Ne keverjük a dolgokat. (A személyimről, ha bármit kiírnak belőle, diszkréten hallgatunk.)

Június 18., délben

Vége a tornának, indulok kifelé. Mit csinál? Mit csinál? – szól rám B. Miért, mit csinálók? Elindultam – mankó nélkül.

Június 18., később

Kiveszem a varratokat, mondja a doktornő. Nem a sudár, hanem az, akihez tartozom (ha leveszi a köpenyét, elég rosszul öltözik, láttam a múltkor elmenőben). Varratokat? Most? (G. varratait három héttel a műtét után szedték.) Mikor is műtötték? Hát 7-én. És most hányadika van? Na, erre nem tudok felelni. Szóval ebéd után szedem. Kicsit félek, annyi mindent hall az ember. Bejönnek, két csinos nő. Na, tolja le a nadrágot (uraim, barátaim, elképzelitek?). Nagyon fog fájni? (Meg se merem kérdezni). Gyors, hűvös ujjak a csípőmön lefelé. Félreteszi? (Mit?) A kapcsokat. Sokan félreteszik, emlékbe. Na hiszen... De aztán mégis kérem, és később megmutatom K-nak. Ennyi? – kérdi. Ennyi, mondom. És megfogom a kezét.

Június 19.

A beavatott kerekesszékekkel villant akkor is, ha saját lábon jár (láttam). Tegeződik a nővérekkel, akik régi ismerősként üdvözlik. Kettőt kap az ebédből, ha finom. Tudja, hova kell nyúlni friss pelenkáért. Elsőnek fedezi föl a dohányzóhelyet, meg hogy nyitva tart-e a büfé. A beavatottságnak azonban ára van. Sokat és sokszor kell itt lenni, visszatérően, már mint is-

merős. Látványosan kell gyógyulni. Tudni kell, hogy adjad elő a betegségedet. Tudni kell sajnáltatni magadat, miközben átgyalogolsz az ágyszomszédodon. Én még junior vagyok. És nem is szeretnék beavatott lenni.

Június 20.

A hét végi látogatás a járványveszély miatt még mindig 10 és 14 óra között tart (szegény K. nem tudta, lógó orral kellett hazamennie). Az ország népe bezzeg tudja. Mintha mindenki felkerekedett volna szatyrokkal, csomagokkal, bevásárlózacskókkal, újabban „banyatankokkal” is. Az ülőhelyek egy-kettőre elfogynak, előbb kint a kertben, aztán bent az aulában is. Fiúk és lányok, férfiak és nők, öregek és fiatalok, pestiek és vidékiek fogják egymást, összehajolnak, panaszkodnak, magyaráznak, szeretik és utálják egymást. Pont, mint otthon, csak nagyobb intenzitással. Aztán nyit a büfé – ha nyit egyáltalán (tegnap például nem nyitott) –, hirtelen felgyülemlik a sor, és egyre csak növekszik. Családi program ez: kimeni B-re, meglátogatni papát-mamát, közben megnézni a csodás parkot, és harapni is valamit. Közeledik a délután 2, megjelenik a katona. Búcsúzás, sóhajtozás (megkönnyebbült vagy szomorú). Kiürül az aula és a park. Megjelennek a sportrajongók, bekapcsolják a sportműsorokat. Zeng tőle az aula. Otthagynám, ha volna WIFI kint a kertben. Lesz az is, mondja J., a tájékozott.

Június 21.

Az üvegharang megrepedt. Ezt maga is meg tudná csinálni, mondja a nővér, miközben tekeri le a fáslit a lábamról. Nagy darab, fessen karban tartott, de kedvetlen teremtés. Ez meglep. Egyrészt nem gondoltam rá – egészségügyi szolgáltatásnak, nem személyes kiszolgálásnak hittem –, másrészt a mozdulatot sem merném még megtenni. És az ákötözés? – kérdelem. Most? – mered rám. Ilyen későn? Mért nem korábban mondta? Majd a reggelesek. És kimegy. A hátán is látszik, hogy utálja az egészet.

Június 22.

Kelj fel, és járj – mondta Jézus (János 5, 8). Mit mondjak, át tudom érezni azt az eufóriát. Tegnap két hete, hogy műtöttek; úgy számolom, most vagyok a felénél. És akkor – mintha csak ünnepelni akarná ezt a fordulót – azt mondja a gyógytornász, hogy most már mankóval járhatok. Kelj föl, és járj, mintha ezt mondaná. Persze tudom, a párhuzam sántít, de én most az eufóriáról beszélek. Egyszer már megtanultam járni, közvetlenül a műtét után, de itt azonnal visszaparancsoltak a járókeretre. Már szinte megszoktam. De most: kelj föl, és járj! Hát járok is. Csak húzd ki magad, mondja azért kijózanítólag K.

Június 22., később

Főorvos asszony fenséges kezével (ez egy másik, a visszaköszönős) – nem, nem csúfokodom, okom sincs rá, igazságtalan is volnék. Szóval saját kezével átközött, s közben dicsérte a sebet. (Hogy mit esznek rajta a nők – na, már megint, állítsd le magad.) Két hét múlva talán kimehetek, addig sportterápia, de csak óvatosan. Hat hétig még valamilyen mankó, akár kell, akár nem, a harmadik hónapig már mindent, de csak óvatosan.

Ha jól számolom, rámege a nyár – de hadd menjen. Szeptembertől számíthattok rám (már aki), ha másként nem, *online*. Ülni akkorra már biztosan tudok; ha másként nem, magasítóval. (Részletekért külön keressetek!)

Június 23., reggel

R. hajnali kelő; mire összeszedelőzködünk, ő már lent van az aulában kávézni, dohányozni, pletykálni. Ezzel a folytonos jövés-menéssel. közösséget épít (nem így hívja persze) A kórházi közösség, mint minden más, kommunikációk hálója. Szintjei vannak: orvosoké, ápolóké, betegeké; aztán pedig hierarchiája is, orvos a beteggel, betegek az ápolókkal, és így tovább. Bonyolult szövevénynek képezem, amely pókhálóként fűzi össze a kórház társadalmát (a büféseket kifejejtettem). Gyöngye szálak ezek, mégis meghatározók. R. visszaérkezett mai első körútjáról. Abba hagyom – beszélgetni akar.

Június 23., délután

Amik leginkább megmaradnak, azok a dallamok. Csak most veszem észre, hogy dudorászom azt az éneket, amit ma délután az istentiszteleten énekeltünk. Nem voltunk túl sokan, igaz, a kápolna is kicsi. De legalább festői, és ökumenikus: minden keresztény felekezet használja. Szerdánként a protestánsok. A hangulat intenzívebb, az istentisztelet, hát – szerény. Nem marad belőle más, mint egy halványodó érzés. Az se sokáig, csak ameddig a dallam a fülemben van. Most még tart – kis hétköznapi varázslat. Gondoltam, gyorsan leírom, mielőtt elröppenne.

Június 24.

A fiatalember srégen átmegy az aulán, rajta egyenruha, arcán egyenmaszk. Másik oldalról belép és kifelé tart egy magas alak, meg egy alacsonyabb. Ők is katonák, a kisebbik nő. Mit keresnek itt? Békés környék ez (de még mennyire!). Van, aki azt mondja, hogy megszálltak bennünket, harcban az egészségügyi korrupció ellen. Ezt is meg kéne egyszer írni, de talán majd legközelebb. Van, aki szerint segítenek megszervezni az oltópontokat – ez már jobban hangzik, főleg, ha igaz. (Engem akkor se vigasztal, mert én kínait kaptam, és ezen semmiféle katona sem segít.) Van, aki azt állítja, hogy az egészségügyből hiányzó személyzetet pótolják, így tartva működésben a rendszert. Szeretném, ha pusztán ez volna az igazság. Csak a gyakorlóruhákra gyanakszom, meg a fegyverekre, amelyeket állítólag először magukkal hoztak. Ez persze csak pletyka. A szolgáltatási jogviszony, ami életbe lépett, már nem az. J. a betegágyán és a kerekesszékekében ennek az irgalmatlanul megnőtt adminisztrációját bogozza, miközben a kedves gyógytornász lánynak magyaráz, kezelés közben.

Június 25.

Mint minden nagyszervezet, a kórház is tele van rejtett szabályokkal. Azt mondja az orvos még a műtét előtt, hogy a leleteket majd vigyem az altató orvosoknak. Igen, de mikor? Hova? Nagy a kórház, melyik részlegen? Nem tudtam, hogyan pakoljak, mit vigyek be – kiszámíthatatlan (amúgy is drukkoltam). Valamik le vannak írva, másokról azt hiszi a személyzet, hogy természetes. Belülről annak látszik – kívülről nem az. Az-

tán lassabban vagy gyorsabban, sértődésekkel vagy ügyeskedéssel megtanulom. És mennél többet tudok a szabályokból, annál furcsábban néznek a látogatóim. Idomulok a kórházhoz, és távolodom a külvilágtól. Végül már a kórház számít biztonságos világnak. Ami kint van, tudj' isten, fenyegető. Hospitalizálódtam?

Június 26.

A rejtett szabályok közül leginkább közismert a hálapénz. R. és J. körbeülik az ágyamat; ilyenkor (este 10) jön rájuk a beszélhetnék. Hihetetlen összegek röpködnek a levegőben (R. vállalkozó, J. könyvelő), elképedve hallgatom. R. kimondja: az osztályon is. J. csak rázza a fejét: Ilyenről nem tudok, ezt nem is hiszem... Egyszer csak fölmerül egy név, és J. csöndben marad. Most eltalálták volna? Nem mindegy, ki adja, mikor és kinek. Ahonnan R. nézi, mindent meg kell (és lehet) fizetni. A visszautasított borítékokról meg nem szól a fáma, vagy csak ritkán. Csak úgy kifizetni egy orvost – mint a csapost –, ez aligha telnék tőlem. Megajándékozni – az más. Figyelni a szokását, hogy minek örül, eltalálni az ízlését – szép és örömteli. Főleg, ha a társadalmi állása hasonló, és ha nem függünk tőle. Érzékeny lettem rá. Jobban vagyok, készülődöm haza. Én is mérlegelek.

Június 27.

R. lábára tolják a kerekesszéket a liftben. Bocsánatkérés helyett letolást kap, mert nem visel maszkot (kötelező, mégsem mindig hordjuk ebben a melegben – rejtett szabály). Hogy lehet maszk nélkül egy ilyen intézetben, fenyegetőzik a hölgy, aki kívülről épp most érkezett. Hasonló történetekkel tele van a padlás, különösen látogatási időben. Kultúrák ütközése, mondatja velem a nevelésszociológus. Kellő idő után az intézet társadalmi az említett alapfogalmak (kultúra, személyiség, szocializáció) mentén jól tanulmányozható. Persze nem igazi „kultúra” ez, mert a közösség, ami az alapját képezi, is *efemer*. Mégis sok a hasonlóság. Az intézet energiából próbál önellátó lenni – generátor az alagsorban, napelem a tetőn –, de ettől még nem „ökoház”. A kultúra is csak hasonlít ahhoz, amit a társadalomkutató annak nevez, bár a látvány megtevesztésig hasonlít. Pardon, mondja egy tettere kész fiatalember, látva a büfé előtt bizonytalankodó kerekesszékeseket. Akik készségesen engedik előre. S az ifjú él is vele. Magával hozta és most be is mutatja azt a bizonyos „külső kultúrát”...

Június 28., hétfő

Debreceni? A büfés nő szeme felcsillan. Oda jártam, a kis Kossuthba (Kossuth egyetemi gyakorló). Ők bérlik az emeleti panorámás éttermet is. De most csődöközembe kerültek a Covid miatt. A büfét próbálják tartani, hiteltől akár. Már csak hivatás, nem üzlet. Hova tudna menni a sok (sérült) ember? Kórházakban rendszerint van büfé (még M-ben is, csak épp belépni nem szabad most). Ritkán írunk róluk, pedig mennyire fontosak! A járvány letarolta őket, sokan becsuktak, mint ez a könyvesbolt is, szemben velem. Az automaták is fenyegetik őket, főleg, ha van elég apród. Akik megmaradtak, üzletből kezdenek hivatássá válni. Nem ismerem a boltok működését, de azt látom, mennyire fontos találkahelyek. Bár elsőbbségük van, orvos, ápoló, személyzet beáll a sorba előttük. S nem őket engedik

előre, hanem ők a kerekesszékeseket. A büféből nézve szokatlan világ. Megkaptam a receptet, futok (?) a gyógyboltba (az is van itt), átvenni mankó helyett a botomat.

Június 29., kedd

Belépek a liftbe. A hölgyet még nem láttam, pedig az osztályunkról jött ki. Nem orvos, az látszik, nem is nővér. Az alagsorban kötünk ki. Egy ismeretlen világ: sokan rohángásznak – rendőr, katona is – papírokkal. A kórházi adminisztrációról keveset tudunk; észrevétlenül fon körül minket. Egy megszervezet nem lehet meg nélküle. Ez is a rejtett szabályok közé tartozik, legalábbis a betegek előtt. Csak a zárójelentést várva ütközünk bele, vagy amikor két-három tesztet is elkérnek, mielőtt belépnénk. Bürokrácia? Majd csak lesz, ha egyszer látványosan is átveszi a hatalmat. Az irányítást – ez látható – már átvette. Még csak észrevétlenül.

Június 30., szerda

R. mopedet kap, boldogan száguldozik vele, kipróbálja. Mindenütt voltam, mondja ragyogó arccal. Én korántsem voltam még mindenütt a házban, és nem is száguldozom (később talán). De azért fölfedezem az épületet. Ez is, mint egy rejtett szabály, tele ismeretlen zugokkal. Hosszan kanyargó sávház az erdőben, szép parkot ölel körül. Napjaink megakórházaiával szemben ez csak négyemeletes; a negyediken (többek közt) az étterem, gyönyörű panorámával (a Covid miatt zárva). A folyosókról (három különböző osztály) az aulára látni. Műtők, vizsgálók a földszinten; az alagsorban, illetéktelen szemek elől rejtve a bürokrácia meg a katonák. Régebben pavilonos rendszer volt, ez nemrég épült (de azért máris álllik, mondja J. bennfentesen). Sosem jutottam volna be, ha fizetős lenne – pedig lehetne, a színvonala miatt. Így léghatár mellett melázhatok a közgyógyellátás előnyeiben és hátrányain.

Július 1., csütörtök

Csodát látni ide gyere (csak ne most, ma Semmelweis-nap van, áll az élet). R. a szemem láttára kelt ki a kerekesszékből – ma egynapos eltávo van –, és kezdett bottal járni. F. néhány napja még csak hangokat hallatott – ma lassan, de érthetően beszél (!). És ez még nem minden. Egy magas hölgy, elegáns jelenség, jön befelé az aulába – csak most látom, hogy műlába van. Ez a kedves kis pár, nézd, nekik sincs lábuk. A fiú motorral nekirohant egy traktornak, térdtől amputálták a lábát. A lány, aki mögötte ült, csak a lábfejét vesztette el, bokától. Örülnek egymásnak, csókolóznak. Megannyi apró csoda, szakszerűbben szólva *innováció*. Kár, hogy csak én tudok róla, a többiek, a Magas Hivatalok nem. Ezért sem értik, amikor *társadalmi innovációról* beszélünk. Pedig itt, alul kezdődik minden. Nem kell helyettünk kitalálni, megcsináljuk magunk. Csak legyen, aki felkarolja, támogatja, hangot ad neki. Kicsiben most én próbálok.

Július 2., péntek

Aztán vigyázzon magára, búcsúztatnak a nővérek. Jó neked, mondja egy sorstársam. Jó is, megyek haza. Négy hetet töltöttem itt, olvasom a zárójelentésben, négy fontos hét az életemben. Furcsa mód nem tudom,

örüljek-e, vagy... Tegnap körbesétáltuk a sportpályát, az edzőtermet, az uszodát (be nem mennék, semmi pénzért, K. kinevet). Csak nem búcsúzom? Búcsúzni? Kórháztól? Mit tagadjam, van egy kis drukk is bennem. Mit fogok csinálni „odakint”, a való életben, amire folyton felkészítettek? Úgy látszik, túl sikeres volt a beilleszkedés, ezért érzem a hazamenést kiszakadásnak. Csak épp azt nem mondják, hogy jöjjön máskor is. Na, azt azért nem. Most már megállok a magam lábán. Egy kis mankózással.

